

Wyrok z dnia 12 października 2001 r., V CKN 461/00

Zgodnie z art. 42 § 4 w związku z art. 32 § 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm.), termin do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli), utrzymującej w mocy uchwałę rady nadzorczej o wykluczeniu członka ze spółdzielni, biegnie od dnia zawiadomienia członka o uchwale walnego zebrania przez doręczenie mu odpisu tej uchwały wraz z jej uzasadnieniem.

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

Sędzia SN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

Sędzia SA Krystyna Bilewicz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Andrzeja W. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej „N.D.” we W. o uchylenie uchwały, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 12 października 2001 r. na rozprawie kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 23 grudnia 1998 r.

uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Wojewódzki, uwzględniając powództwo Andrzeja W., wyrokiem z dnia 29 czerwca 1998 r. uchylił uchwałę rady nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej „N.D.” w W. z dnia 28 kwietnia 1994 r., wykluczającą powoda z tej Spółdzielni, oraz utrzymującą ją w mocy uchwałę zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r.

Zaskarżonym wyrokiem, wydanym na skutek apelacji Spółdzielni, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Wojewódzkiego i oddalił powództwo.

Podstawę obu wyroków stanowiły następujące ustalenia faktyczne. Powód otrzymał przydział lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. K. nr 14 m.

4. Pismem z dnia 28 kwietnia 1994 r. Spółdzielnia poinformowała go, że decyzją rady nadzorczej został on w tym dniu wykluczony ze Spółdzielni na podstawie § 42 pkt 2 statutu w związku z uporczywym uchylaniem się od obowiązku uiszczania „opłat czynszowych”. Powód odwołał się do zebrania przedstawicieli. Pismem z dnia 25 lipca 1994 r. powiadomiono go, że zebranie przedstawicieli podtrzymało decyzję rady nadzorczej o wykluczeniu go ze Spółdzielni. Pismo to zawierało pouczenie, że postanowienie zebrania przedstawicieli jest ostateczne w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym. W dniu 30 marca 1997 r. powód nie miał już zaległości wobec Spółdzielni. W okresie od dnia 12 września 1991 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. powód korzystał z urlopu bezpłatnego, a w okresach od dnia 25 czerwca 1992 r. do dnia 1 czerwca 1993 r. i od dnia 17 lutego 1994 r. do dnia 16 września 1994 r. – z zasiłku dla bezrobotnych. Żona powoda pracowała cały czas uzyskując niewysokie zarobki. Powód i jego żona dla wywiązania się z zobowiązań wobec Spółdzielni zaciągnęli kilka pożyczek. Ze środków uzyskanych w wyniku pożyczki powód spłacił w szczególności w dniu 1 lutego 1992 r. cały przypadający na niego kredyt wraz z odsetkami w wysokości 13 160 300 zł.

W ocenie Sądu Wojewódzkiego, nie zaistniały przesłanki do wykluczenia powoda ze Spółdzielni. Przesłanki te określa art. 24 § 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 54, poz. 288 ze zm. – dalej "Pr.spółdz."). Dopuszcza on wykluczenie członka ze spółdzielni, jeżeli jego pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z przyczyn przez niego zawinionych z postanowieniami statutu i zasadami współżycia społecznego, nieuregulowanie zaś przez powoda w terminie zobowiązań wobec Spółdzielni nie wynikało z jego winy; było jedynie następstwem trudnej sytuacji życiowej. Choć w chwili wytoczenia powództwa przez Andrzeja W. upłynął już sześciotygodniowy termin do zaskarżenia uchwały zebrania przedstawicieli do sądu, można było jego upływu nie uwzględnić. Spółdzielnia informując bowiem powoda o treści uchwały zebrania przedstawicieli nie pouczyła go o przysługującym mu prawie do jej zaskarżenia do sądu. Za nieuwzględnieniem upływu sześciotygodniowego terminu do zaskarżenia uchwały zebrania przedstawicieli do sądu przemawiało również to, że uchwała ta wywołałaby w stosunku do powoda niezmiernie dotkliwe skutki.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie było podstaw do nieuwzględnienia tego, że w chwili wytoczenia powództwa przez Andrzeja W. termin do zaskarżenia uchwały zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r. już upłynął. Andrzej W. wytoczył

powództwo o uchylenie tej uchwały w dniu 28 listopada 1997 r. (w toku wszczętego przeciwko niemu przez Spółdzielnię postępowania eksmisyjnego), tj. po upływie ponad trzech lat od podjęcia tej uchwały i powiadomienia go o niej pismem z dnia 25 lipca 1994 r. Nie można podzielić stanowiska Sądu Wojewódzkiego, że to bardzo duże opóźnienie w dochodzeniu uchylenia uchwały zebrania przedstawicieli usprawiedliwia fakt niezamieszczenia w piśmie powiadamiającym powoda o uchwale pouczenia o możliwości jej zaskarżenia do sądu. Art. 32 § 2 Pr.spółdz. wymaga pouczenia członka o możliwości odwołania się od uchwały w postępowaniu wewnątrzspółdzielczym, nie ma natomiast w prawie spółdzielczym podobnego przepisu, który wymagałby pouczenia członka o możliwości zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli) do sądu. Niemożność nieuwzględnienia upływu terminu do zaskarżenia uchwały zebrania przedstawicieli nakazywała zmianę wyroku Sądu Wojewódzkiego i oddalenie powództwa.

Ponadto, na marginesie swych wcześniejszych wywodów, Sąd Apelacyjny zauważył, że w sprawie istniały również przewidziane w art. 24 § 1 Pr.spółdz. przesłanki, uzasadniające wykluczenie powoda ze Spółdzielni, stan ubóstwa nie zwalnia bowiem dłużnika od świadczenia. Dotyczy to w szczególności stosunków spółdzielczych, ze względu na obawę nieusprawiedliwionego przerzucania ciężaru utrzymania spółdzielczych zasobów mieszkaniowych na innych członków.

W skardze kasacyjnej powód powołał się na naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 24 § 1 Pr.spółdz. (przez przyjęcie, że zgodnie z tym przepisem sam fakt nieuiszczania opłat uzasadnia wykluczenie członka ze spółdzielni), art. 24 § 3 i art. 32 § 4 Pr.spółdz. (przez nieuwzględnienie, że w świetle tych przepisów przesłanką skuteczności uchwały zebrania przedstawicieli podjętej w toku postępowania wewnątrzspółdzielczego w sprawie wykluczenia członka ze spółdzielni jest doręczenie członkowi tej uchwały wraz z jej uzasadnieniem) oraz art. 42 Pr.spółdz. (przez przyjęcie, że przepis ten w okolicznościach sprawy wykluczył możliwość zaskarżenia do sądu uchwały zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Za trafny należy uznać zarzut naruszenia art. 42 Pr.spółdz., z którego wynika, że jeżeli ustawa lub statut wymagają zawiadomienia członka o uchwale walnego zgromadzenia (zebrania przedstawicieli), to przewidziany w § 3 tego artykułu sześćotygodniowy termin do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały biegnie dopiero od dnia dokonania tego zawiadomienia w sposób przewidziany w statucie.

W stosunku do uchwały zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r. wymaganie zawiadomienia, o którym mowa w art. 42 § 4 Pr.spółdz., wynika zarówno z ustawy, jak i statutu Spółdzielni. Art. 32 § 4 Pr.spółdz. stanowi, że spółdzielnia jest obowiązana doręczyć odwołującemu się odpis uchwały organu odwoławczego z uzasadnieniem w terminie dwóch tygodni od daty jej podjęcia. Analogiczne postanowienie zawiera § 10 pkt 5 statutu Spółdzielni. Powód powinien więc być zawiadomiony o uchwale zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r. przez doręczenie mu jej odpisu z uzasadnieniem. Zgodnie z art. 42 § 4 Pr.spółdz., dopiero zatem doręczenie powodowi odpisu tej uchwały wraz z jej uzasadnieniem mogło spowodować rozpoczęcie biegu terminu do wytoczenia powództwa o jej uchylenie.

Inna interpretacja przepisów art. 32 § 4 i art. 42 § 4 Pr.spółdz. prowadziaby do tego, że niezastosowanie się przez spółdzielnię do dyspozycji art. 32 § 4 byłoby pozbawione sankcji. Norma wynikająca z wymienionych przepisów jest wyrazem racjonalnego założenia, że właściwe sformułowanie zarzutów wobec uchwały organu odwoławczego oraz podjęcie przeciwko niej odpowiednich kroków na drodze sądowej jest możliwe dopiero po zapoznaniu się przez członka z odpisem tej uchwały i jej uzasadnieniem.

Z ustaleń stanowiących postawę faktyczną zaskarżonego wyroku nie wynika, aby powód został zawiadomiony o uchwale zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r. w sposób wymagany przez art. 32 § 4 Pr.spółdz. i § 10 pkt 5 statutu Spółdzielni, tj. aby otrzymał jej odpis wraz z jej uzasadnieniem. Ustalony stan faktyczny sprawy nie daje więc podstaw do przyjęcia, że bieg terminu do wniesienia powództwa o uchylenie uchwały zebrania przedstawicieli z dnia 24 czerwca 1994 r. w ogóle się rozpoczął przed jej zaskarżeniem do sądu przez Andrzeja W.

Nie można się także zgodzić z zapatrywaniem, które Sąd Apelacyjny wyraził na temat możliwości wykluczenia ze spółdzielni na podstawie art. 24 § 1 Pr.spółdz. z powodu niewywiązywania się wobec niej z zobowiązań majątkowych. Zapatrywanie to eksponuje skutki niewywiązywania się przez członka ze swych zobowiązań majątkowych wobec spółdzielni dotyczące innych członków, pomija natomiast całkowicie ocenę zawinienia postępowania członka oraz zarysowaną w orzecznictwie wykładnię art. 24 § 1 Pr.spółdz., traktującą wykluczenie ze spółdzielni, zwłaszcza mieszkaniowej, ze względu na szczególnie drastyczne w tym

wypadku jego konsekwencje, jako środek ostateczny. Zastosowanie tej sankcji z powodu zalegania członka spółdzielni mieszkaniowej z opłatami uzależnia się w zasadzie od wcześniejszego wytoczenia powództwa o zapłatę należności (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 listopada 1964 r., I CR 466/64, OSNCP 1965, nr 9, poz. 151, z dnia 10 lutego 1964 r., II CR 228/63, OSNCP 1965, nr 1, poz. 10, i z dnia 9 maja 1973, I CR 242/73, OSNCP 1974, nr 5, poz. 91, wydane na tle art. 21 §1 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach, Dz.U. Nr 12, poz. 61 ze zm., zbieżnego z art. 24 § 1 Pr.spółdz., oraz uwagi wyrażone w piśmiennictwie na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1997 r., III CKN 34/97, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 94).

Przedstawiona wykładnia art. 24 §1 Pr.spółdz., dotycząca stosowania go w odniesieniu do członków spółdzielni mieszkaniowych, pozostaje w zgodzie z założeniami art. 75 Konstytucji.

Z przytoczonych powodów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 393⁻¹³ § 1 k.p.c., jak w sentencji.